

Lokal værdiskabelse af haveaffald (Fase I)

Orø's borgere har længe ønsket sig et bæredygtigt alternativ til den nuværende løsning for bortskaffelse af haveaffald. Med den nuværende ordning forsvinder mange tons organisk materiale fra øen, og det er dyrt og miljøbelastende. Med dette projekt igangsætter vi en række tiltag som skal mindske bortkørsel af haveaffald betydeligt og i stedet udnytte mulighederne for at bruge haveaffaldet som jordforbedring, byggemateriale, næringsbuffer mm. lokalt på Orø.

I projektet vil projektpartnerne sammen undersøge hvordan vi på sigt reducerer behovet for bortkørsel af haveaffald fra Orø, fra 7-800 tons/år til den endelige målsætning om 0 ton/år. Disse undersøgelser skal bane vejen for projektets næste faser.

Projektejer: Genskabet

Samarbejdspartnere: FORS og Holbæk Kommune

Totalbudget 104.800,-

Baggrund

Dialogen med FORS og Holbæk Kommune omkring alternativer til den nuværende affaldsløsning er blevet taget op flere gange med 1-2 års mellemrum. FORS har tidligere undersøgt hvorvidt det ville være økonomisk bæredygtigt at behandle haveaffaldet lokalt. Hverken FORS eller Holbæk Kommune er interesserede i at fortsætte dialogen om hvorvidt der kan findes en løsning for lokal behandling af haveaffald via FORS. Et lokalt behandlingsanlæg er for omfangsrigt i forhold til mængden af haveaffald.

På Orø er haveaffaldshåndtering et emne der *ikke* vil dø. For at gribe det an på en anden måde end hidtil, har Foreningen Genskabet nedsat en arbejdsgruppe med den målsætning at nedbringe mængden af haveaffald, der fragtes bort fra Orø, til et absolut nul ved gradvist at reducere mængden gennem flere faser af initiativer og samarbejder.

Organisation og samarbejde

Hovedansøger (Genskabet) er en frivillig forening, der arbejder med at nedbringe mængden af affald på Orø. Genskabet har eksisteret som forening siden 2017, og har et samarbejde med Fors om drift af et indleveringssted til direkte genbrug på

Orø Genbrugsplads. Foreningen engagerer omkring 30 medlemmer og frivillige ikke-medlemmer, og er kendt på Orø for at drive genbrugsbutikken Genskabet på basis af de indleverede effekter fra genbrugscontaineren. Genskabet har også etableret et gør-det-selv-værksted, som stilles til rådighed for orøerne efter behov og bruges af foreningen til aktiviteter som fx reparationscafé, upcyclingklub, workshops, kurser og foredrag om affalds- og miljørelaterede emner. Genskabet driver desuden en deleordning på basis af indleveret værktøj.

Størstedelen af arbejdet i projektet bliver altså løftet af en borgergruppe med engagement, erfaring og lokal opbakning i at afhjælpe den ekstra miljøbelastning, som livet på en ø medfører. Derudover vil relevante partnere blive inddraget til pilot/demonstrationstests, samt undervisning/kursusweekender.

Der vil blive lagt vægt på at bruge lokal arbejdskraft, dels fordi det er sundt fornuft, og dels af hensyn til den lokale opbakning.

Projektindhold

Formidling

Efter aftale med OrøNyt bringer vi en to siders artikel i sommerbladet, som udkommer i slutningen af maj. Artiklen skal give inspiration til at udnytte haveaffald på egen matrikel samt oplyse de fastlagte datoer for kurser og frivilligdage. Desuden beskrives enkeltaktiviteterne på Genskabets hjemmeside <https://genskabet.oroe.dk/> og deles herfra til sociale medier relevante på Orø og i omegnen. Endelig sættes der opslag op på øen.

Haveaffald for Dummies

Som opsamling på de erfaringer vi gør os under Fase I projektet, udgiver vi folderen "Haveaffald for Dummies". Folderen skal give inspiration og guide læseren til at udnytte potentialet i det haveaffald hun producerer på sin egen matrikel. Der tages udgangspunkt i det udstyr, der er indkøbt til projektet, og som kan lejes via Genskabet. Folderen vil blive udarbejdet af Genskabet, mens FORS vil stå for produktion/tryk af folderen. Vi vil desuden kigge på muligheden for at lave en version der ikke er tilpasset grejbanken og Orø, men som kan bruges landsdækkende.

Frivilligdage

Frivilligdage vil fokusere på udnyttelse af haveaffald som byggemateriale. Der vil være fokus på at opføre kvashegn en række udvalgte steder på Orø, hvor de både kan pynte og have en funktion. Der forventes en god opbakning til frivilligdage, og et fremmøde på same niveau som ved affaldsindsamlinger og lignende, og dermed også en god mulighed for at indhegne større arealer.

Hvis man kigger på det materiale der bliver indleveret på genbrugspladsen, er der rigtig mange grene i netop de størrelser der kan udnyttes til kvashegn. Grenene er for små til at det kan bruges som brænde, men for store til at de kan komposteres naturligt i haven uden at det ophobes i meget store volumener.

Ved projektets afslutning vil der være en konkurrence hvor der uddeles præmier for det flotteste/mest kreative kvashegn. Konkurrencen tager udgangspunkt i billeder der bliver uploadet under projektet til en Facebook tråd, der på den måde lader folk inspirere hinanden løbende.

Foredrag/ Kurser/ Workshops

Der gennemføres et arrangement hver anden måned i projektperioden. En del af disse aktiviteter bliver arrangeret af Genskabet, og har derfor begrænsede udgifter.

På nuværende tidspunkt er der følgende forslag til foredrag, kurser og workshops:

Foredrag: Den CO2-venlige have

Foredrag: Permakultur

Foredrag: Biokul i haven

Workshop: Hulebyggeri for alle

Workshop: Hügelbed

Workshop: Byg et insekthotel

Workshop: Kompostbeholdere

Kursus: Sikkerhedskursus for grejbanken

Kursus: Kompost i haven

Grejbank

Grejbanken kan lånes af alle med bopæl på Orø, med det formål at låneren neddelser sit haveaffald på matriklen, eller til et lokalt formål, som eksempelvis at lægge træflis på et mindre fællesområde. Til større produktioner henvises der til pilot- og demonstrationsforsøgene.

Grejbanken indeholder:

Kædesav

Sikkerhedssæt (til kædesav)

Pælebor

2 Grensakse

Kompostkværn

Flishugger

Låneren betaler et mindre beløb (for eksempel 50 kr/dag) for at låne grejbanken, for at dække indkøb af benzin, motorsav-kædeolie mm. Genskabet garanterer vedligehold af grejbanken efter projektets afslutning, i overensstemmelse med LAG's tilskudsregler.

Biokul

Biokul er et forkullet restmateriale fra biomasse, og i dette projekt, hvor der fokuseres udelukkende på plantebiomasse, vil det derfor være trækul. Det biokul der produceres i projektet skal bruges som jordforbedring i nogle af de projekter vi forventer bliver igangsat inden for projektets tidsramme (se afsnit om projekternes synergi). Biokullene skaber balance i jorden ved at fungere som buffer for næringsstoffer, og de fikserer kulstof i jorden i +1000 år.

En biokul reaktor består af et indre forbrændingskammer hvor råvaren (primært grenaffald) gennemgår en iltfattig forbrænding ved hjælp af det ydre forbrændingskammer, som opvarmes med træ som energikilde. Forbrændingskammeret suger luft ind via huller i bunden af tønden, og røgen trækkes ud i toppen af den isolerede skorsten.

Det er en fordel at have noget tørt kvalitetstræ til opvarmning af reaktoren (dvs. ikke haveaffald). FORS har givet tilladelse til at vi opsætter en vippecontainer på genbrugsstationen til indsamling af rester, f.eks. fra bordplader (rent træ ikke malet og ikke-trykimpregneret). Det er en model de har haft succes med, i samarbejdet med Det Lille Orø Værksted, der indsamler trærester i Tornved til at bygge fuglehuse, skærebrædder mm.

I projektet bygges der en biokul reaktor som den afbilledet. De senere projektfaser kan muligvis involvere et pilotanlæg, som dem der udvikles på flere tekniske universiteter.

Biokul produktet knuses og skal herefter absorbere næringsstoffer fra en passende kilde, eksempelvis gylle eller urin, før det tilføres jorden.

Pilotforsøg/Demonstration

Det skal besluttet på næste fællesmøde hvad vi ønsker disse pilottests skal resultere i. Er det primært flis til private, flis til trampestierne, begge dele og/eller noget helt tredje

Pilotforsøgene er en vigtig del af forprojektet af flere grunde. Forsøge skal afdække hvorvidt det er muligt at få grundejerforeningerne til at samle deres haveaffald ét sted på en hensigtsmæssig måde (herunder *sorteret*), og hvorvidt det er muligt at få en større gruppe mennesker til at sortere og fragte deres haveaffald til særlig drop off points, hvor det kan udnyttes til f.eks. trampestierne. Forsøgene skal desuden understrege at projektet ikke kun handler om at afholde en række workshops/kurser og komme med gode råd til privathaverne, men at målsætningen er *nul haveaffald*.

FORS tilbyder at fragte haveaffald fra den nuværende genbrugsplads med deres lastbiler, til de destinationer hvor haveaffaldet skal bruges. Det sikrer at vi kan producere store mængder af jordforbedring til nogle af de projekter der er nævnt i afsnittet "synergi med andre Ø-projekter". Projektet vil desuden have stor interesse i at aftage Biokul.

Synergi med andre Ø-projekter

Der vil være åbent for samarbejder med alle relevante projekter og interessenter. På nuværende tidspunkt er særligt de to førstnævnte projekter helt oplagte som aftagere af det fraktionerede haveaffald:

Der er løbende dialog med de nævnte projekter. Ingen af samarbejdspartnerne har sagt endeligt ja til noget.

No-dig gardens

Holdet bag no-dig garden projektet ønsker at forpagte et mindre stykke jord til at demonstrere og undersøge no-dig konceptet. De ønsker at aftage ca. 50m³ haveaffald til jordforbedring, i første omgang.

Orø Fællesjord

Gruppen bag Orø Fællesjord arbejder på at frikøbe et stykke landbrugsjord til at oprette et bæredygtigt skovlandbrug med tilhørende fællesarealer, nyttehaver og et areal reserveret til kompostering, opbevaring og sortering af haveaffald mm. Orø Fællesjord kan i udgangspunktet få gavn af flere hundrede kubikmeter haveaffaldsfraktioner, hvilken dog ikke kan garanteres inden for projektrammerne i Fase I projektet.

Orø Fællesjord projekt er i særligt fokus da det er lykkedes gruppen at lave en aftale om at forpagte 9000m² landbrugsjord til et forprojekt der skal demonstrere fordelene ved skovlandbrug. Orø Fællesjord vil med denne aftale kunne aftage minimum nogle hundrede kubikmeter neddelte haveaffald til jordforbedring.

Orø Trampestier

Der bruges offentlige ressourcer på at fragte flis til øen udefra til opfyldning på

trampestierne langs store dele af Orøs kystlinie. Denne type flis kan formodentlig produceres lokalt af en af øens entreprenører.

Øasen

er et legepladsprojekt nær skolen og idrætshallen. Hulebyggeri såvel som kunstnerisk udformede kvashegn kan bidrage positivt til deres projekt.

Tidsramme

Projektet strækker sig over 18 måneder. Vi håber at modtage tilsagn om støtte ultimo Marts 2020, og projektet forventes derfor afsluttet September 2021. Det giver os mulighed for at kunne udnytte vores erfaringer fra sommerhalvåret 2020 til næste års sæson og dermed få det optimale udbytte af projektet.

Målgruppe

Projektet er henvendt til haveejere på Orø (fastboende samt sommerhusejere) der frivilligt ønsker at deltage. Genskabet indkalder til et åbent forum d. 2 April, hvor folk kan byde ind med holdninger og idéer der kan være med til at forme detaljerne omkring de forskellige dele af projektet: workshops, pilottests etc.

Dels er det vigtigt at pilot-/demonstrationsforsøg kan udnyttes til at gøre gavn i relevante sammenhænge, som eksempelvis nyoprettede no-dig gardens, og dels er det vigtigt at så mange mennesker som muligt kan se sig selv i projektet. Da den nuværende affaldsløsning forbliver uændret skal folk have *lyst* til at deltage, og derfor er det vigtigt at der bliver mulighed for at alle kan byde ind.

Der er altid talstærkt fremmøde når det gælder Orø's traditioner for frivilligdage, gode eksempler er skolens loppemarked, som involverer over 100 mennesker, og den årlige affaldsindsamling, der også tæller omkring 50-100 personer.

En anden vigtig målgruppe er øens erhvervsdrivende.

Fase I skal vække interesse hos lokale erhvervsdrivende, og de senere faser skal vi samarbejde med om at lave nogle mere fuldstændige, og vedvarende løsninger, hvor lokale kræfter samt entreprenører kan udnytte en betydeligt større mængde haveaffald, bl.a. ved at identificere hvordan der kan genereres nogle indtægter på de produkter der laves af haveaffaldet.